

PROJEKT
KESKKOND KOOLIEELSES LASTEASUTUSES JA KOOLIS

**Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava
koostamise ja toitlustamise hindamine.**

2000.a uuring

Uuring viidi läbi septembris – oktoobris 2000 Jõgevamaal, Lääne-Virumaal, Põlvamaal, Tartumaal ja Võrumaal kokku 25 lasteasutuses.

Tabel 1. Uuringus osalenud lasteasutused suuruse järgi

nr	Lasteasutuste suurus (laste arv)	Lasteasutuste arv	Laste arv
1	Kuni 50	9	276
2	50-100	7	573
3	101-200	8	1178
4	Üle 200	1	264
	kokku	25	2291

UURINGU EESMÄRK

Uuringu eesmärgiks oli saada ülevaadet laste õpi-ja hoiutingimustest ning tervisekaitse, tervisedenduse ja haiguste ennetamise olukorrast koolieelses lasteasutuses.

UURINGU PÕHJENDUS

Lasteasutus on lapse elukeskkonna oluline osa, kus laps viibib 8-10 tundi päevas. Eestis tegutsevad lasteasutused on ehitatud tüüpprojektide kohaselt või on asutatud kohandatud ruumidesse. 90-ndatel aastatel seoses majanduslike ja muude muutustega ühiskonnas osa lasteasutusi suleti ning hilisemal perioodil avati uusi asutusi kohandatud ruumidesse.

Koolieelse lasteasutuse töökorralduse ja tingimuste üle teostavad riikliku järelevalvet haridusosakondade ja tervisekaitsetalituste spetsialistid. Aastate jooksul on kaustadesse kogunenud kontrollaktid, mis kajastavad küll puudusi, kuid ei anna tervikliku pilti tervisekaitse ja tervisedenduse kohta lasteasutustes. Inspektorid märgivad, et lapsed viibivad vähe värskes õhus. Põhjuseks on sageli korrastamata maa-ala ning arendavate mänguvahendite puudus. Samuti on raske leida lastele dünaamilist tegevust halva ilma puhul, sest väikestes asutustes ei ole võimalik ega suuremat saali. Lasteasutustes ei osata koostada tervisliku toitumise nõuetele vastavat menüüd. Lapsevanemad ei ole mõnikord rahul laste toitlustamisega ning kurdavad, et nad on vähe informeeritud lastega tehtavast tööst: tervisedendusest, meditsiinilisest teenindamisest ning õppe eesmärkidest.

UURINGU ÜLESANDED

- Saada ülevaadet personali erialasest ettevalmistusest ja täiendõppest
- Uurida ning analüüsida laste õpi-ja hoiutingimusi koolieelse lasteasutuse füüsilise keskkonna olukorra kaudu.
- Hinnata ja analüüsida päevakava.
- Hinnata ja analüüsida laste meditsiinilist teenendamist ning tervisedendustööd.
- Hinnata ja analüüsida laste toitlustamist.
- Uurida lapsevanemate hoiakuid ja ootusi lasteasutuse suhtes.

UURINGU MEETODID

Uuringut teostasid maakondade tervisekaitsetalituste inspektorid. Uuringu meetoditeks oli koolieelse lasteasutuse juhataja ja lastevanemate küsitlus ning olukorra hinnang uurija poolt. Uurijate hinnangukaardid ja küsitluslehed on toodud Lisades 1-5.

UURINGU ANDMETE TÖÖTLUS

Uuringu andmed on esitatud projektijuhile. Andmed on sisestatud arvutisse ning töödeldud Excel'i tabelarvutuse abil.

UURINGU HÜPOTEESID

- Laste päevakava ning toitlustamine koolieelsetes lasteasutustes, samuti lasteasutuste tervisekaitseline olukord ei vasta sotsiaalministri määruse 25.10.1999 nr 64 *Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõuded* nõuetele.
- Laste meditsiiniline teenindamine on puudulik ning samuti puudulikult dokumenteeritud.
- Tervisedendustöö lasteasutuses ei ole üheselt mõistetav ning on puudulikult dokumenteeritud.
- Lasteasutustel on nõrk side lapsevanematega.

UURINGU VÄLJUND

Ettepanekud ja soovitused koolieelse lasteasutuse laste tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava ja toitlustamise parandamiseks.

UURINGU TULEMUSED

1. Lasteasutuse personal

Uuritud lasteasutustes töötab 528 inimest, kes vahetult hoiavad, õpetavad ja toitlustavad lapsi, st keskmiselt üks inimene 4 lapse kohta. Õpetajaid on 284, st üks õpetaja 8 lapse kohta. 2/3 õpetajaist (61%) on kõrgema eriharidusega ning vaid 2,1 protsendil puudub eriharidus. Täiendkoolitustel (enamasti pikaajalistel) on viibinud viimase 3 aasta jooksul 82,7% õpetajatest.

Kokkasid on 38, st üks kokk 60 lapse kohta. Kutseharidus on 2/3 kokkadel (61%). Täiendkoolitustel on viibinud viimase 3 aasta jooksul 50% kokkadest. Valdav enamus koolitustest on ühepäevased toiduhügieeni (nakkusohutuse) teabepäevad. Ei nimetata täiendkoolitusi, mille sisuks oleks lastele kohase menüü koostamine ning eakohase toidu valmistamine lasteasutustes.

Järeldus:

1. Õpetajate eriharidus ja täiendkoolitus on ilmselt adekvaatsed ning piisavad õppeülesannete täitmiseks.
2. Kokkade puudulik eriharidus ning asjakohase täiendkoolituse puudumine osutavad ohule, et koolieelses lasteasutuses valmistatakse tasakaalustamata, ühekülgset ning kokkuvõttes ebatervislikku toitu.

2. Lasteasutuse maa-ala

Valdav osa lasteasutusi (69%) asub eemal saasteallikatest. Üksikud asutused asuvad asfalteerimata ja tolmu- ja sõidutee läheduses, tiheda liiklusega tee ääres või tööstuspiirkonna läheduses. Maa-ala pindala on enamasti normikohane (86%), rühmadel on omaette mänguväljakud (64%) normikohase suurusega (84%). Kasutatakse ka asula mänguväljakut (4%) ja kooli spordirajatisi (20%), oma võimlemisväljak on vaid 1/3 lasteasutustes, kuid on väljakud pallimängudeks (52%), teed ja platsid ratastega sõitmiseks ning jooksurajad (48%). Tihti (36%) on maa-ala ning sõidu- ja jalgteed konarustega, seega traumaohhtlikud.

Lasteasutuse mänguväljakut kasutavad mõnikord ka asula kodused lapsed (36%).

Tabel 2. Maa-ala ja mänguväljakud

jrk.nr	Parameeter	kokku	% lasteasutuste arvust
1	Maa-ala on eemal saasteallikatest	15	60
	asfalteerimata tee läheduses	3	12
	suure liiklusega tee ääres	1	4
	katlamajaläheduses	1	4
	tööstuspiirkonna läheduses	2	8
2	Maa-ala pindala vastab normile	22	88
3	Mänguväljak on igale rühmale eraldi	16	64
4	Mänguväljaku pindala vastab normile	21	84
5	Lasteasutuse maa-ala on aiaga piiratud	25	100
	täiendavalt piiratud hekiga	11	44
7	Mänguväljakut kasutavad asula lapsed	9	36
8	Kasutatakse asula mänguväljakut	1	4
9	Kasutatakse kooli spordiväljakut	5	20
10	Maa-ala, sõidu ja jalgteed on konarusteta	16	64

jrk.nr	Parameeter	kokku	% lasteasutuste arvust
11	Maa-alal on teed või platsid ratastega sõitmiseks	18	72
12	Jooksurajad on olemas	12	48
13	Väljakud pallimängudeks onolemas	13	52
14	Mängupaviljon on igal rühmal eraldi	14	56
	ühine mitmele rühmale	4	16
	mängupaviljonid puuduvad	7	28
15	Lasteasutusel on eraldi võimlemisväljak	9	36

3. Lasteasutuse mängu- ja võimlemisvahendid

Kõigis uuritud lasteasutustes kokku on suhteliselt suur valik erinevaid mänguvahendeid, ühes lasteasutuses on neid keskmiselt vaid 5-6 nimetust – enamasti liivakastid, kiiged, liumäed, ronimisredelid, poomid, labürindid. Suhteliselt rohkem on mänguvahendeid Lääne-Virumaa lasteasutustes. Kasutusel on amortiseerunud ning traumaootlikke mänguvahendeid. Reeglina vanad ja katkised vahendid demonteeritakse, uusi on asemele raske saada, sest mänguvahendid on kallid.

Tabel 3 Mängu- ja võimlemisvahendid

jrk. nr	Parameeter	Mängu- ja võimlemisvahendite arv	% mänguvahendite arvust
1	Kiiged	129	
	neist traumaootlikud	23	17,8
2	Liumäed	49	
	neist traumaootlikud	23	46,9
3	Poomid	26	
	neist traumaootlikud	3	11,5
4	Ronimisredelid	125	
	neist traumaootlikud	5	4,0
5	Laev	1	
	neist traumaootlikud	1	100,0
6	Majake	17	
	neist traumaootlikud	2	11,8
7	Auto	4	
	neist traumaootlikud	3	75,0
8	Vedur	1	
	neist traumaootlikud	1	100,0

4. Rühmaruumid

Uuringu käigus hinnati igas lasteasutuses ühe rühma ruumide vastavust tervisekaitse normidele. Valdavalt on mänguruumide pindala normis (92%). Mööbel on kasvukohane 2/3 lasteasutustes. Kunstlik valgustus vastab normile vaid 16% mängu(õppe)ruumides. Valgustustiheduse mõõtmine on enamasti viimase 5 aasta jooksul tegemata, või on see tehtud tervisekaitsetalituse inspektori poolt riikliku järelevalve korras. Klassitahvleid kasutatakse laste õpetamisel suhteliselt vähe (20% lasteasutustes), tahvlite valgustatus on halb. Ruumide õhutemperatuur oli uuringu ajal enamasti normi piires, üksikutel juhtudel oli temperatuur madalam (8%) või kõrgem (17%). Tualettruumide pindala on normikohane vaid pooltes lasteasutustes (56%) ning ustega WC-kabiinid on samuti olemas ainult pooltes lasteasutustes (48%). Sanitaarseadmed on valdavalt laste kasvule kohased (72-80%). Vähe on lasteasutustes üleriie kuivatusruume (12%), riideid kuivatatakse enamasti küttekehadel.

Tabel 4. Rühmaruumid

jrk.nr	Parameeter	kokku lasteasutuste abs.arv	% uuritud lasteasutuste arvust
1	Mänguruumi pindala vastab normile	23	92
2	Mööbli mõõdud vastavad nõuetele	15	60
3	Aknad on tuulutamiseks avatavad	22	88
4	Kunstliku valgustuse mõõtmise protokollid olemas	10	40
5	Kunstlik valgustus vastab normile	4	16
6	Rühmaruumis on tahvel	5	20
7	Tahvli valgustatus ei vasta normile	4	80
8	Ruumide õhutemperatuur on normis	20	80
9	Tualettruumi pindala vastab normile	14	56
10	Aiarühma tualettrumis on ustega kabiinid olemas	12	48
11	WC-pottide arv vastab normile	25	100
12	WC potid on laste kasvule vastava kõrgusega	18	72
13	WC potid on terved	20	80
14	Valamu kõrgus vastab kasvule	20	80
15	Igal lapsel on oma voodi	23	92
16	Laste üleriie kuivatamiseks on kuivatusruum	3	12
	riideid kuivatatakse küttekehadel	19	76
	riideid kuivatatakse riiekapis	2	8
	riiete kuivatamise võimalus puudub	1	4

5. Hügieeninõuete täitmine ja tingimused

Praktiliselt kõigis uuritud lasteasutustes on tingimused ruumi hügieeni ning isikliku hügieeni nõuete täitmiseks olemas ning neid ka täidetakse nii personali kui ka laste poolt. Lastele õpetatakse isikliku hügieeni reegleid ning uurijad märgivad, et kõigis lasteasutustes lapsed pesevad käsi olulistel momentidel – enne söömist ning peale WC-s käimist. Kõigil lastel on individuaalne käterätik. Seep leidus 92% lasteasutustes ning soe voolav vesi on rühmas 84% lasteasutustes. Kõigis lasteasutustes on tualettpaber olemas.

Suuhügieeni ja hammaste hooldamist õpetatakse vaid pooltes lasteasutustes.

Tabel 5. Hügieeninõuete täitmine ja tingimused

jr.k.n r	Parameeter	kokku lasteasutuste abs.arv	% uuritud lasteasutuste arvust
1	Ruume tuulutatakse enne laste saabumist	23	92
	ning enne lõunauinakut	24	96
	ja tööpäeva lõpus	15	60
2	Märg koristus viiakse läbi 1 kord päevas	1	4
	2 korda päevas	19	76
	3 korda päevas	4	16
3	Koristusvahendid on markeeritud	23	92
4	Toidu jagamisel kasutab rühma töötaja eririietust	23	92
5	Tualettruumis kasutab rühma töötaja eririietust	17	68
6	Lastel tualettpaberi kasutamise võimalus olemas	25	100
7	Kätepesuvalamute arv vastab normile	24	96
8	Kätepesuvalamus soe vesi olemas	21	84
9	Seep olemas	23	92
10	Igal lapsel on individuaalne käterätik	25	100
11	Lapsed pesevad käsi enne söömist	25	100
12	Lapsed pesevad käsi pärast käimla kasutamist	25	100
13	Suuhügieeni harjumusi kujundatakse rühmas	11	44
	Hammaste hooldamiseks on igal lapsel hambahari	12	48
	on tops suu loputamiseks	15	60
	on hambapasta	9	36
14	Igal lapsel on oma voodi	23	92
15	Voodikohtade arv on laste arvust väiksem	2	8

Järeldus: Ruumide hügieen ning hügieeninõuete täitmine on valdavalt heal tasemel. Halb on ruumide valgustatus. Tualettruumide väike pindala on takistuseks hügieeniharjumuste õpetamiseks (hammaste hügieen!). Ilma usteta WC- kabiinid koolieelikute rühmades on häbelikule lapsele suur katsumusfüsioloogiliste vajaduste toimetamisel, mis ei pea toimuma erinevast soost rühmakaaslaste silme all. Riiete kuivatusruumide puudumine on mingil määral takistuseks jalutuskäikudele iga ilmaga.

6. Päevakava

Enamasti toimub õpitegevus lasteasutustes hajutatult ning olenevalt laste vanusest kestab 20-165 minutit päevas. Muusikatunnid toimuvad reeglina 2 korda nädalas 15-35 minutit päevas ning võimlemistunnid on 2 (40%) või 3 (60%) korda nädalas. Kolmandikus lasteasutustes on üks päev nädalas ilma muusikatunnita ja võimlemistunnita. Võimlemisõpetaja on pooltes lasteasutustes. Veerand (24%) lasteasutusi on ilma saalis ning võimlemistunnid toimuvad rühmas, hea ilmaga õues (32%) või staadionil (20%). Lapsed viibivad õues 2 korda päevas enamikus lasteasutustes (80%). Sõltuvalt aastaajast ja ilmast ollakse õues 30-135 minutit korraga.

Lasteasutuste juhatajatelt küsiti, kas asutuses on lastel võimalik kasutada (õppida) arvutit ja kas see on üldse koolieelikule vajalik. Enamik (68%) juhatajatest arvab, et nii varases eas ei ole arvuti õppimine vajalik.

Märkus: See seisukoht ühtib projektijuhi arvamusel, mis toetub mõnede uuringutele. Mäng ja suhted inimestega on lapse emotsionaalse arengu seisukohalt palju olulisem, kui suhe vaikiva õppe(töö)vahendiga, kuigi näiliselt on arvuti väga arendav.

Tabel 6. Päevakava ja selle täitmise tingimused

jrk. nr	Parameeter	kokku lasteasutuste abs.arv	% uuritud lasteasutuste arvust
1	Laste arv rühmas ei vasta normile	8	32
2	Laste arv uuritud rühmades	483	
3	Õpitegevus toimub hajutatult	21	84
4	Liikumismängud rühmaruumis	20	80
	Saalis	19	76
	Õues	24	96
	Staadionil	6	24
5	Võimlemistunnid toimuvad 2 korda nädalas	10	40
	3 korda nädalas	17	68
6	Võimlemistunde viib läbi võimlemisõpetaja	14	56
	Rühma õpetaja	12	48
7	Võimlemistunnid toimuvad lasteasutuse saalis	19	76
	Rühmaruumis	6	24
	Staadionil	5	20
	Õues	8	32
8	Lapsed viibivad õues 1 kord päevas	3	12
	2 korda päevas	20	80
9	Õues viibimisel on lastel vaba tegevus	24	96
	Kasvataja organiseerib kehalist tegevust	18	72
10	Halva ilmaga mängitakse rühmaruumis	21	84
	Varjualuses	3	12
	Võimlemisruumis	8	32
	toimub muu tegevus	1	4

11	Lasteasutuses on bassein	1	4
	Organiseeritud on basseini külastus	4	16

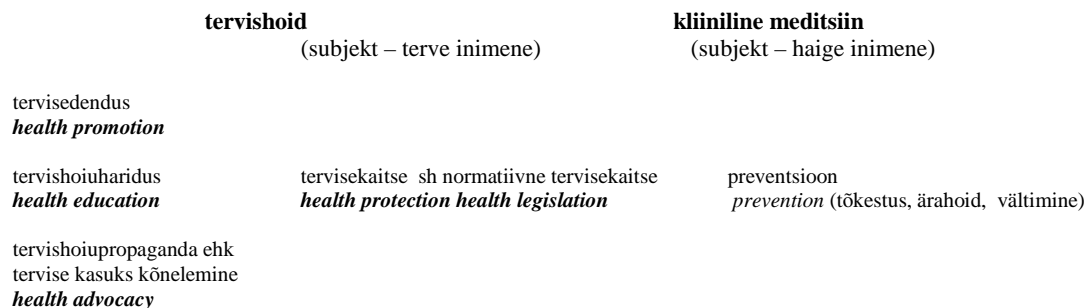
Järeldus: Laste päevakavas on eraldatud piisavalt aega võimlemiseks, muusikatundideks ning õues viibimiseks. Kas sellest ka iga päev kinni peetakse, ei saa selle uuringu raames öelda. Vähe on võimalusi basseini külastuseks – ainult 1/5 lasteasutustes.

7. Laste tervis

Uuringu meetodika kohaselt hinnati olukorda lasteasutuses dokumentide alusel ning küsitleti juhatajat (vt Lisa 3)

Rääkides siinkohal tervisedendusest */health promotion/* toetun seisukohale, et *health promotion* on soomõisteks mõistetele *health education, health advocacy, health legislation /health protection/* ning *prevention*, mis on liigimõisted (Parve, V. Sissejuhatus tervishoiueetika diskursusse, Akadeemia, 2000, 5, 1000). Ottawa Harta ideoloogia mõistab samuti toetavat keskkonda kui tervisedenduse eeldust. Ka Rahvatervise seaduse mõistete seletus (RT 1 1995, 57, 978) lubab vaadelda tervise edendamist laiemal mõistena ning tervisekaitset selle osana.

Joonis 1 Tervisedenduse, tervishoiuhariduse, tervisekaitse ja preventsiiooni suhe

Lasteasutuste juhatajate küsitlusest (Lisa 6) selgub, et üldjoontes saadakse aru tervisekaitse ja tervisedenduse mõistetest ja nende sisust. Tervisedenduse sisuks arvatakse enamasti tervisekasvatust ning tervislike eluviiside kujundamist st tervishoiuharidust. Haiguste preventsiiooni mainitakse vähe, pidades seda ilmselt kitsalt meditsiinitöötaja tööks, seega peaaegu kliinilise meditsiini valdkonnaks.

Tabel 8. Lasteasutuste juhatajate vastused tervisekaitse ja tervisedenduse mõistete kohta

Mõiste definitsioon	Allikas	Lasteasutuste juhatajate vastused			Vastustes mainitakse haiguste ennetust, tervisekontrolli abs arv /%
		Õiged abs arv /%	Sisult lähedased abs arv /%	Valed abs arv /%	
tervisekaitse – inimese tervisele ohutu elukeskkonna tagamisele ning elukeskkonnaga seonduvate tervisehäirete ja haiguste vältimisele suunatud tegevus	Rahva-tervise seadus § 2 3)	4/16%	13/52%	8/32%	
tervise edendamine - inimese tervist väärtustava ja soodustava käitumise ja elulaadi kujundamine ning tervist toetava elukeskkonna sihipärane arendamine.	Rahva-tervise seadus § 2 4)	11/44 %	5/20%	9/36%	4/16

Praeguse tervishoiukorralduse kohaselt on laste haiguste ennetamisel kaks tegevusvaldkonda: kaitsepoogete tegemine teatud nakkushaiguste vastu ning laste arstlikud profülaktilised läbivaatused. Kaitsepookeid teostavad perearstid, mõnikord neid teeb lasteasutuse tervishoiutöötaja. Koolieelse lasteasutuse lapse arstliku profülaktilise läbivaatuse korraldust ei reguleeri ükski dokument.

Koolieelse lasteasutuse kohustusi lapse tervise edendamisel sätestab *Koolieelse lasteasutuse seadus* ja *Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõuded* (edaspidi *Lasteasutuse tervisekaitsenõuded*). Mainitud normdokumendid kohustavad lasteasutust küll “hoida ja tugevdada lapse tervist”, kuid on suhteliselt ebamäärased ning mõneti segased. *Lasteasutuse tervisekaitsenõuded* peaksid olema konkreetsemad ja selgitama, kuidas seaduse sätet täita, kuid nõuded on sama deklaratiivsed (mis seaduse sätetena sellised peavadki olema) ja mõnes punktis eksitavad. Jääb mulje, et tervete laste tervise seisundi jälgijaks on õpetaja ning tervishoiutöötaja peab tegelema hälviklastega ning erivajadustega lastega. Arusaadav ei ole termin “*jälgima*”, mis kordub mitmes punktis. Mis toiming see on? Mida nimelt tuleb jälgida?

Ilmselt peavad laste profülaktilised läbivaatused toimuma Sotsiaalministri määrusel 16. jaanuarist 1995.a nr 4 *Kuni 7-aastaste laste arstlikud profülaktilised läbivaatused* kohaselt olenemata sellest, kas laps on kodune või käib ta lasteasutuses. Uuringust selgus, et tervishoiutöötaja ametikoht on ainult 2/3 lasteasutustes ning ca 1/5 lapsi käib lasteasutuses, kus tervishoiutöötajat ei ole.

Tabel 10. Tervishoiutöötaja lasteasutuses

nr	Lasteasutuse suurus (laste arv)	laste-asutuste arv	laste arv	Tervishoiutöötaja		
				ametikoht olemas	täidetud	laste % asutustes, kus puudub tervishoiutöötaja
1	kuni 50	9	276	1	1	84,8
2	50 -100	7	573	6	6	0
3	101 - 200	8	1178	8	8	0
4	üle 200	1	264	1	0	100
	kokku	25	2291	16	15	21,7

Ilma tervishoiutöötajata on enamasti kuni 50 lapsega lasteasutused, kus 84,8% lastest puudub igapäevane tervishoiuline teenus. Väikestes lasteasutustes puudub tervishoiutöötaja ruum, uuringus osalenud 9 lasteasutuses oli vastav ruum 3-s lasteasutuses.

Tabel 11. Laste profülaktilised läbivaatused

Läbivaatuste teostaja									
nr	Laste arv	Läbivaatuse ei tehta		Teostab tervishoiutöötaja		Teostab perearst		Andmed lasteasutuses puuduvad	
		L/a arv	Laste %	L/a arv	Laste%	L/a arv	Laste%	L/a arv	Laste%
1	Kuni 50	5	54,3	1	15,2	3	30,4	7	87,7
2	50-100	0	0,0	0	0,0	7	100,0	4	54,3
3	101-200	5	57,4	2	25,6	1	17,0	5	59,3
4	Üle 200	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1	100,0
	Kokku	10	36,1	3	15,0	12	48,9	17	66,1

Valdav osa lasteasutuste juhatajaid (72%) ei ole rahul laste meditsiinilise teenindamisega. Lasteasutuste juhatajate küsitlusel selgus, et lasteasutustes reeglina puuduvad andmed laste profülaktiliste läbivaatuste kohta: andmed puuduvad 66,1% laste kohta. Arvatakse, et 36,1% lapsi ei vaadata profülaktiliselt üldse ning 48,9% lapsi on läbivaadatud perearstide poolt. Mõnes lasteasutuses tervishoiutöötaja küll kaalub lapsi ja mõõdab nende pikkust, kuid need toimingud ei asenda arstlikku profülaktilist läbivaatust. Ei aita lasteasutust lapse tervise seisundi hindamisel ka *Arstitõend*, mis antakse lapsele kaasa lasteasutusse suunamisel (vt). Tõend on ülekoormatud mittevajalike andmetega. Lapse tervise seisundi ja võimalike arengu iseärasuste kirjeldamiseks ruumi paberil peaaegu ei ole. Tõend väljastatakse hetkel,

mil laps läheb esmakordselt lasteasutusse, st laps on 1,5-3 aastat vana. Hilisematest tervise ja arengu iseärasustest lasteasutust ei informeerita. Võrumaal antakse lasteasutusse kaasa mitte *Arstitõend*, vaid *Tervisekaart*, mis on põhjalikum ja täpsem dokument ning võimaldab dokumenteerida ka järgnevaid profülaktilisi läbivaatusi. Erivajadustega lapsi, kes vajavad individuaalset päevakava või erimenüüd, on uuringu andmetel suhteliselt vähe.

Tabel 12. Arstitõendid ja erivajadustega lapsed

nr	Laste arv lasteasutustes	Arstitõendid				Individ. päevakavaga lapsed		Eri-menüüga lapsed	
		Lasteasutuste arv / % asutuste arvust							
		Vormikohased	Osaliselt vormikohased	Puuduvad	Tervisekaart	Abs arv	%laste arvust	Abs arv	%laste arvust
1	Kuni 50	3/33%	4/ 44%	1/ 11%	1/ 11%			4	1,4%
2	50-100	3/ 42%	1/ 16%	0	3/ 42%				
3	101-200	2/ 25%	3/ 38%	1/ 12%	2/ 25%	3	0,3%	2	0,2%
4	Üle 200	-	1/ 100%	-	-				
	Kokku	8/32%	9/ 36%	2/8%	6/24%	3	0,1%	6	0,2%

Laste hammaste läbivaatus toimub vähemalt 1 kord aastas ca pooltes lasteasutustes (haaratud on 45% lastest), 2 korda on hammaste seisund kontrollitud 16% lastest ning 39% lastel ei ole hammaste seisundit viimasel aastal kontrollitud.

Tabel 13. Laste hammaste läbivaatus

		Läbivaatused							
nr	Laste arv	1 kord aastas		2 korda aastas		Ei ole viimasel aastal toimunud		Andmed lasteasutuses puuduvad	
		L/a arv	Laste %	L/a arv	Laste%	L/a arv	Laste%	L/a arv	Laste%
1	Kuni 50	5	45%	1	12%	3	43%	8	94%
2	50-100	2	25%	1	16%	4	59%	6	84%
3	101-200	4	56%	2	21%	2	23%	6	72%
4	Üle 200	1 (osal)	40%	-	-	-	-	1	100,0
	Kokku	12	38%	4	16%	9	39%	21	81%

Järeldus:

Uuringu tulemused viitavad koolieelsete lasteasutuste laste haiguste preventiooni ebarahuldavale korraldusele. Selline olukord tuleneb eeskätt normdokumentide puudulikkusest. Selgub, et *Lasteasutuse tervisekaitsenõuded* kordavad *Koolieelse lasteasutuse seaduse* sätteid. Dokument ei selgita, kuidas seaduse sätet täita. Suur osa lapsi jääb profülaktiliselt läbi vaatamata ning lasteasutustes puuduvad andmed profülaktiliste läbivaatuste kohta. Puuduvad tervishoiutöötaja dokumentide vormid. Laste tervise seisundi analüüsi ei tehta. Puudub lasteasutuse tervishoiutöötaja ametijuhend, seega ei ole selge, millised on tervishoiutöötaja konkreetsed ülesanded.

8. Laste toitlustamine

Laste toitlustamise hindamiseks küsitleti lasteasutuse juhatajat ning uuriti menüüd (lisa 4). Toidu päevamaksumus on 7-15 krooni, optimaalseks peetakse 10-15 krooni. Toiduainete arvestust ühe lapse kohta päevas koos toidu energeetilise väärtuse ning valkude, rasvade ja süsivesikute sisaldusega keskmiselt päevas peetakse 8 lasteasutuses. (Jõgevamaal 1, Võrumaal 5, Lääne-Virumaal 2). Toiduainete arvestuse ühe lapse kohta esitasid uuringu käigus veel 8 lasteasutust (Jõgevamaa 3, Põlvamaa 3, Lääne-Virumaa 2), kuid ilma toidu energeetilise väärtuse ja keemilise koostise arvestuseta.

Märkus: Sellist arvestamist ei nõua ükski praegu kehtiv normdokument, aastaid tagasi oli see tervishoiutöötaja (tookord meditsiiniõde) kohustus. Arvestuse tulemusel saadud arve võrreldi kultuuri- ja haridusministri 20.05.1994. määruse nr 8 nõuetega. Vajadusel menüü korrigeeriti, arvestuse pidamist kontrollis tervisekaitsetalitus

Tabel 14. Toiduainete kogus ühe lapse kohta päevas (lasteasutuses) grammides.

	Toiduaine nimetus	Lasteasutused							
		Jõgevamaa Puurmani LA	Lääne-Virumaa Väike-Maarja LA	Lääne-Virumaa Tapa "Vikerkaar"	Võrumaa Mõniste	Võrumaa Väimela	Võrumaa Punamütsike	Võrumaa Rõuge	Võrumaa Jussike
	Laste arv	42	130	100	20	71	200	55	91
	Toidu maksumus kroonides	12	8	15	10	12	14	7	14
	Optim. hind	15-16	10	15	15	12	?	?	?
1	Nisuleib	40	10	50		45	60	21	24
2	Rukkileib	77	40	45	88	45		78	83
3	Nisujahu	14	15	24	9	19	15	18	31
4	Tangained, makaronid	43	45	61	46	50	37	30	40
5	Tärklis	2	7	1	5	4	6	5	4
6	Kartul	222	200	290	206	300	180	407	228
7	Köögiviljad	350	100	126	154	160	110	151	139
8	Värske puuvili	300	80	52	169	100	60	27	132
9	Naturaalne mahl		20	42	18	90		13	22
10	Kuivatatud puuvili	1	4	2		7			5
11	Suhkur	35	58	54	35	41	47	48	45
12	Liha	80	40	108	83	80	90	72	96
13	Kala	3	10	19	10	30	60	7	23
14	Kanamunad	60	5	6	25	25	25	12	25
15	Piim, keefir, jogurt	600	600	378	432	420	480	462	394
16	Kohupiim	30	20	21		70	38	16	23
17	Koor	27	8	17	11	14	8	13	21
18	Juust	3	1,3	2	2,7	7	5	2	6
19	Maiustused	10		5	8	7		3	8
20	Taimeõli	17	0,5	13	9	4	20	9	8
21	Margariin	1	4	24		4		0,3	
22	Või	2,1	20		18	3	20	9	17

Tabel 15. Toidu energia ja toitainete sisaldus.

	Jõgevamaa Puurmani LA	Lääne-Virumaa Väike-Maarja LA	Lääne-Virumaa Tapa "Vikerkaar"	Võrumaa Mõniste	Võrumaa Väimela	Võrumaa Punamütsike	Võrumaa Rõuge	Võrumaa Jussike
Valgud (g)	50-60	60	62	56	75	50	56	60
Rasvad (g)	48-50	51	67	71	106	51	58	55
Süsivesikud (g)	330	230	266	202	317	198	261	232
Toiduenergia kkal	1600	1860	1950	1607	2262	1590	1824	1682

Uuringu tulemuste analüüsimisel ei kontrollitud arvestuste õigsust (väiksed meetodilised vead on neis kõigis olemas). Hinnatav on lasteasutuse soov toidu kvaliteeti uurida. Normid või soovitused praegu puuduvad ning võrrelda lasteasutuste arvusid ei ole millegagi.

Uurides toiduainete valikut ning toiduainete kasutamist (kõigis uuringus osalenud lasteasutustes) selgub, et valiku ja kasutamise sagedus on väga erinev. Iga päev on toiduks ja toidu valmistamiseks kasutatud rukkileiba, piima, suhkrut ning peaaegu iga päev kartuleid.

Tabel 16. Toiduainete valik ja kasutamise sagedus

nr	toiduaine	keskmised			
		keskmiselt korda nädalas	keskmiselt 10 päeva jooksul	max 10 päeva kohta	min 10 päeva kohta
1	Sai	2,5	5,1	10	1
2	Kringel, stritsel	0,1	0,3	2	0
3	Saiake, plaadisai	0,2	0,5	3	0
4	Küpsised	0,6	1,2	4	0
5	Rukkileib	4,3	8,6	10	5
6	Nisujahu	2,6	5,1	8	2
7	Manna	1,5	3,1	7	1
8	Riis	1,2	2,4	8	0
9	Kaerahelbed, neljavilja	1,0	2,0	9	0
10	maisihelbed	0,4	0,8	10	0
11	Odratangud	1,3	2,5	11	1
12	Hirsitangud, tatar	0,9	1,8	12	0
13	Makaronid	1,5	3,0	13	1
14	Kartulijahu	2,6	5,1	14	2
15	Kartul	4,3	8,7	15	5
16	Porgand	3,4	6,8	16	4
17	Kapsas	1,8	3,7	17	1
18	Kaalikas	1,4	2,8	18	0
19	Punapeet	0,9	1,8	19	0
20	Sibul	3,9	7,7	20	4
21	Kõrvits	0,6	1,2	21	0

nr	toiduaine	keskmised			
		keskmiselt korda nädalas	keskmiselt 10 päeva jooksul	max 10 päeva kohta	min 10 päeva kohta
22	Tomat, kurk	2,5	4,9	22	1
23	hernes	0,9	1,8	23	0
24	Õun, pirn, ploom	3,2	6,3	24	0
25	Apelsiin, banaan	0,7	1,5	25	0
26	Arbuus	0,6	1,1	26	0
27	Karusmari	0,8	1,7	27	0
28	Naturaalne mahl	2,4	4,8	28	0
29	Kuiv.puuvili	0,9	1,8	29	0
30	Suhkur	4,6	9,1	30	3
31	Mesi	0,9	1,7	31	0
32	Keedis	2,3	4,5	32	1
33	Kompvekid	0,9	1,8	33	0
34	Sealiha	2,7	5,5	34	0
35	Loomaliha	1,4	2,9	35	0
36	Kanaliha (kohalik)	1,2	2,4	36	0
37	Kanakoib(ameerika)	1,2	2,3	37	0
38	Maks	1,1	2,2	38	0
39	Viiner, sardell	1,1	2,3	39	0
40	Hakklihatooded	1,3	2,6	40	0
41	Keeduvorst	2,1	4,1	41	1
42	Poolsuitsuvorst	1,3	2,6	42	0
43	Suitsuvorst	1,0	2,1	43	0
44	Suitsusink	1,6	3,2	44	0
45	Räim	0,9	1,9	45	0
46	Muu kala	1,5	3,0	46	0
47	Kalakonserv	1,4	2,9	47	0
48	Muna	3,6	7,2	48	2
49	Piim	5,2	10,5	49	5
50	Keefir	1,6	3,2	50	0
51	Jogurt	1,3	2,7	51	0
52	Hapukoor	3,3	6,6	52	0
53	Rõõskkoor	1,6	3,2	53	0
54	Kohupiim rasvata	2,0	4,0	54	0
55	Kohuke, kreem	1,3	2,5	55	0
56	Kodujuust	1,3	2,6	56	0
57	Juust	2,1	4,3	57	0
58	Margariin	3,1	6,1	58	0
59	Või	4,6	9,1	59	0
60	Taimeõli	3,2	6,4	60	0
61	Kakao	2,1	4,1	61	0
62	Viljakohv	2,6	5,2	62	0
63	Tee	1,8	3,7	63	0
64	Taimetee	1,8	3,6	64	0
65	Puljongipulber	1,8	3,7	65	0

Mõnede toiduainete valik ja kasutus ei ole kooskõlas meie teadmistega laste tervislikust toidust.

**Tabel 17. Kõrge toiduväärtusega toiduained
Toiduainete valik ning kasutamise sagedus 10 päeva jooksul.**

	Toiduaine nimetus	Ei kasutatud üldse		Kasutati vaid 1 kord	
		Lasteasutuste			
		Abs arv	% üldarvust	Abs arv	% üldarvust
1	Kohupiim	3	12,5	6	25,0
2	Kala	6	25,0	9	37,5
3	Kõrvits	14	58,3	10	41,7
4	Kaerahelbed	4	16,7	4	16,7

Ootuspärane oleks kohupiima kasutamine vähemalt 4-5 korda 10päeva jooksul, kala võiks olla 1 kord nädalas ning kõrvits on hea, odav ja hästi säiliv köögivili.

**Tabel 18. Väheväärtuslikud ja laste toiduks sobimatud toiduained.
Toiduaine valik ning kasutamise sagedus 10 päeva jooksul.**

	Toiduaine nimetus	Kasutatakse iga päev		Kasutatakse üle päeva		Kasutatakse harvem	
		Lasteasutuste					
		Abs. arv	% üldarvust	Abs. arv	% üldarvust	Abs. arv	% üldarvust
1	Margariin	6	25,0	3	12,5	3	12,5
2	Kartulijahu			18	75,0	6	25,0
3	(Pool)suitsuvorst					10	41,7
4	Suitsusink					14	58,3

Väikelapse (kuni 3a) toiduks margariin ei sobi. (Mõned margariinid on kõrge väärtusega, kuid väike toiduraha ei võimalda seda osta). Kartulijahu liigkasutamine näitab oskamatusi valmistada magustoitu ilma tähtsusetu. Suitsulihatooded ei ole väikelapse toit.

Kõik lasteasutused ise (küsitluse andmed) on toidu kvaliteediga rahul.

Menüü koostamise normdokumendiks nimetati

	LA arv
1. Eesti toitumissoovitused, 1995	2
2. Kultuuri- ja haridusministri 20.05.1994.a. määrust nr 8	6
3. Laste toitlustamisest, 1970.	2
Metoodiline materjal koolieelsetele lasteasutustele	
4. M. Niit. Laste toidusedeli koostamine, 1983.a	1
5. Sanitaarmiinimum koolieelsetes lasteasutustes, 1985	1
6. Сборник рецептур, 1983.a	5 (Tartu)
7. "Vanad normid"	2
8. Normdokumenti ei nimetatud	7

Toiduretsepte leitakse järgmistest allikatest:

1. Laste toit, TTÜ Toiduainete Instituut, 1999	16
2. Koolitoit. TTÜ Toiduainete Instituut, 1998	6
3. M.Niit. Laste toidusedeli koostamine, 1983	1
4. Питание в детском саду, 1963	1
5. Kohupiimatoidud, 1963	1
6. Ajakiri Pere ja Kodu	1
7. "Vanad retseptiraamatud"	6
8. Lasteasutuse menüü-kaardid ja kalkulatsioonilehed	3
9. "Ise teevad"	2

Arvatakse, et toidu kvaliteedi parandamiseks oleks veel vaja:

	Abs.arv	% asutuste arvust
Arsti/tervishoiutöötaja osalemist menüü koostamisel	3	17%
Kokkade täiendõpet	15	60%
Paremaid teadmisi menüü koostamisel	11	44%
Vastavat kirjandust	9	36%
Paremaid köögiseadmeid	18	72%

Ühes lasteaias arvati, et midagi pole enam toidu parandamiseks vaja teha ning kahes arvati, et vaja on ainult suurendada toiduraha.

Järeldus: Uuritud lasteasutustes valmistatakse väikse raha eest suhteliselt mitmekesist toitu. Kuigi lasteasutused ise ja ka lastevanemad on toidu kvaliteediga rahul, tuntakse muret oma väheste teadmiste pärast: 50% kokkadest pole viimasel kolmel aastal täiendõpet saanud ning 60% lasteasutusi arvab, et täiendõpet on vaja. Tuntakse puudust asjakohasest kirjandusest. Toiduretseptide allikateks nimetatakse vanu raamatuid ja vanu kalkulatsiooni kaarte, mis on ehk headki, kuid vajavad kaasaegset kommentaari. Mõnes lasteasutuses tehakse valmistatava toidu teoreetilist analüüsi (toidu energia, keemiline koostis), kuid puudub õige meetodika selle teostamiseks ning normid, millega tulemust võrrelda.

9. Lastevanemate küsitlus

Kokku jagati 250 küsitluslehte, igas maakonnas 50 küsitlust. Küsitlemisel piirduti maakonna ühe asutuse lastevanematega.

Tagastati 196 küsitluslehte. Vastuste analüüs näitab ootuspäraselt üldist positiivset hoiakut lasteasutuse suhtes, sest tavaliselt niisuguste anketeerimiste puhul palju kriitilisi märkusi ei tehta. Allpool on toodud üksikud märkused, sest mõned vastajad uurisid küsimusi ehk suurema tähelepanuga ja panid oma arvamuse kirja.

Lapsevanemad viivad oma lapsi lasteasutusse valdavalt olukorra sunnil, sest ema peab asuma tööle (60,7%). Kodused emad arvavad, et lasteasutuses saavad lapsed õppida (17,3%) ning lasteaias on paremad arengutingimused, kui kodus (25%). Lastevanemad on rahul lasteasutuses valmistatud toiduga (97,4%), kodune toit on siiski teistsugune (83,2%). Mõni arvab, et *õhtusöök võiks olla toekam, ei ole hea igal hommikul magusat putru süüa, piim peaks kuuluma söögi juurde, rohkem võiks olla puuviljasalatit ning hapukapsasupp, leib ja jogurt ei sobi kokku ühe söögikorraga.*

Rahul ollakse laste hoidmise ja õpetamisega (92,3%). Kuid ... *kasvataja ei tohiks vaesemaid lapsi mõnitada; laps kaebab, et teda pekstakse ja narritakse, õpetajatel on*

vähe kogemusi laste õpetamisel ja kooliks ettevalmistamisel. Arvatakse, et rohkem võiks olla õues mängu- ja võimlemisvahendeid (60,7%). Mõned märgivad, et kasvatajad võiksid rohkem tähelepanu pöörata väljas oma rühma lastele. Rohkem oleks vaja kaasaegseid mängu- ja võimlemisvahendeid, kiikede ja ronimisredelite all ei tohi olla asfaltkate.

Pooled vanemad teavad (42,9%), et lapsed saavad lasteasutuses terviseõpetust ning 67,9% lapsevanemaid väidab, et neile pole terviseõpetust tehtud.

Ettepanekuid olukorra parandamiseks lasteasutusele reeglina ei tehta (68,4%), kuid iga viies lapsevanem seda üritab ning ettepanekutega arvestatakse.

Küsitluslehtedele pandi ka mõned mõtted vastusena küsimusele, mida saaksid teha lapsevanemad lasteasutuse turvalisuse ja tervislikuma keskkonna loomisel. Sulgudes on vastuste arv:

1. Abi pakkumine ürituste korraldamisel, matkal jne (21), mänguväljakute ehitamisel, korrastamisel (7), liiva vahetamisel (3), jõulukuuse toomisel (1), valmistada mänguvahendeid (2), muretseda materjali mööbli valmistamiseks (1), võimalusel abistada ka majanduslikult, sponsorlus (2) lapsevanemad võiksid olla tähelepanelikud lasteaia vara suhtes (1).

2. Varustada lasteaeda omakasvatatud aed- ja juurviljaga (2)

3. Õpetada lapsi suhtlema ja arvestama teiste lastega, ohutult mängima, meelestada laps lasteaia suhtes positiivselt (11), tuua laps rahulikus meeleolus lasteaeda (1), kasvatada lastes lugupidamist kasvataja vastu (1).

4. Riietada oma laps ilmastikule vastavalt (10), ruumile vastavalt (2), mitte tuua haigeid lapsi lasteaeda (12), iga lapsevanem peaks hoolitsema oma lapse hügieeni ja puhtuse eest, alus sellele pannakse kodus (3), kasvatada last tervislikku toitumist jälgides (3).

5. Pidada koosolekuid laste heaolu edendamiseks (1), lapsevanemad võiksid julgemad olla oma ettepanekutega (2).

Järeldus: Lapsevanematel on lasteasutuse suhtes olemas positiivne hoiak, soovitakse koostööd ning ollakse valmis seda jõudumööda tegema. Dialoog lasteasutuse ja lapsevanema vahel on vajalik, lapsevanemal peab olema võimalus ja julgus lapse arengu huvides asjalike ettepanekute tegemiseks.

10. Kokkuvõte

Koolieelsete lasteasutuste uuring on tehtud 5 maakonnas: Jõgevamaal, Lääne-Virumaal, Põlvamaal, Võrumaal ja Tartumaal. Kokku uuriti 25 lasteasutust laste koguarvuga 2291. Uuringu eesmärgiks oli saada ülevaadet laste õpi- ja hoiutingimustest ning tervisekaitse, tervisedenduse ja haiguste ennetamise olukorrast koolieelses lasteasutuses.

Uuringu tulemusi analüüsid selgus, et koolieelsetes lasteasutustes töötavad valdavalt eriharidusega õpetajad, vaid 2,1 protsendil puudub erialane haridus. Lasteasutustel on piisava suurusega maa-alad, kuid mänguväljakud on suhteliselt halvasti varustatud mängu- ja spordivahenditega. Amortiseerunud vahendite asemele ei tule kalli hinna tõttu uut. Kasutusel on traumaotlikke vahendeid. Rühmaruumide pindala ning olulised hügieeni parameetrid vastavad normidele, v.a ruumide valgustatus ning

mööbli mõõdud. Vähe on üleriie kuivatusruume, mis võib olla takistuseks veidi niiskema ilmaga õue minekule. Tingimused hügieeninõuete täitmiseks (käte hügieen, ruumide koristamine jt) on olemas ning neid ka täidetakse. Suhteliselt vähe tegeletakse suuhügieeni harjumuste kujundamisega – seda tehakse vaid ca pooltes lasteasutustes. Laste päevakavas on piisavalt aega eraldatud muusikatundideks, võimlemiseks ja õues viibimiseks. Kas sellest ka iga päev kinni peetakse, ei saa selle uuringu raames öelda. Vähe on võimalusi basseini külastuseks – ainult 1/5 lasteasutustest.

Laste meditsiiniline teenindamine on ebarahuldav. Suur osa lapsi jääb igal aastal arsti poolt profülaktiliselt läbi vaatamata. Puuduvad lasteasutuse tervishoiutöötaja dokumentide vormid. Laste terviseseisundi analüüsi ei tehta. Selline olukord tuleneb suurel määral tervishoidu korraldavate normdokumentide puudulikkusest.

Puudulik on kokkade täiendõpe. Vähe on käsiraamatuid, mis aitaksid kokkasid menüü koostamisel. Puuduvad koolieelse lasteasutuse toitlustamise normid ning see puudutab ka dokumentatsiooni.

Lapsevanemad soovivad koostööd koolieelse lasteasutusega ning on nõus abistama ning tegema ettepanekuid olukorra parandamiseks lapse arengu huvides.

Antonina Järviste
Projektijuht

Tabel 9. Kahe normdokumendi võrdlus

Tervishoiuline tegevus	Koolieelse lasteasutuse seadus	Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõuded	Kommentaar
Lapse vastuvõtt lasteasutusse	§ 15. (4) Laste lasteasutusse vastuvõtu ja sealt väljaarvamise korra kehtestab valla-või linnavalitsus	13.1 Laste vastuvõtu ja sealt lahkumise korra kehtestab valla-või linnavalitsus. Tervishoiutöötaja teeb vajadusel ettepanekuid lasteasutusse vastuvõtu ja sealt lahkumise korra kehtestamise osas kohaliku omavalitsuse täitevorganile.	Teine dokument kordab seaduse sätet sõnasõnalt ning lisab tervishoiutöötaja ülesande, samas aga ei selgita milliseid tervishoiulisi ettepanekuid võiks tervishoiutöötaja teha. Seni kehtinud eeskiri (TKNE 1996) nõudis näiteks, et oleksid tehtud vanusekohased kaitsepooned.
Arstitõendi nõudmine		13.3 Tervishoiutöötaja võtab vastu lasteasutusse saabuvad uued lapsed koos perearsti väljastatud arstitõendiga	Arstitõendi vorm, mis on toodud teise dokumendi lisas, tundub olema ülimalt formaalne ning mittevajalik
Laste tervise seisundi jälgimine	§ 23 (1) lasteasutuse tervishoiutöötaja: 1) jälgib laste tervist,	p.14.2 Õpetaja jälgib lasteasutuses laste tervise seisundit ja teeb vajadusel ettepanekud juhatajale	Seaduse järgi on see tervishoiutöötaja ülesanne
Hälviklaste teenindamine	§ 14 (2) Hälviklastele luuakse tingimused kasvamiseks sobitusrühmades koos teiste lastega	14.4 Tervishoiutöötaja koostab tervisehäiretega lapsele individuaalse päevakava, arvestades tema vaimse ja füüsilise koormuse taluvust ning koostab vajadusel tervisehäiretega lapse toitumise osas erimenüü 14.5 Tervishoiutöötaja jälgib ja nõustab erivajadustega ning püsivate tervisehäiretega last kooskõlastatult perearstiga.	Seaduses kasutatakse terminit <i>hälviklaps</i>
Laste kehalise aktiivsuse jälgimine		p.14.3 Õpetaja jälgib laste kehalist aktiivsust, vajadusel palub tervishoiutöötajal kontrollida lapse kehalise koormuse taluvust.	Väga spetsiifiline toiming ning nõuab eriettevalmistust
Arsti ja vanemate teavitamine lapse tervisehäiretest ja vastav nõustamine	§ 23 (1) lasteasutuse tervishoiutöötaja...informeerib lapse tervisehäiretest vanemaid ja lapse arsti 4) nõustab vanemaid ja	p.14.2 Tervishoiutöötaja teavitab vajadusel lapse arsti ja arstiga kooskõlastatult nõustab lapsevanemaid.	Seaduse järgi võib informeerida vanemaid tervishoiutöötaja ise ilma arsti vahendusega

	pedagooge lapse tervisega seotud küsimustes		
Päevakava koostamine	<p>§ 16 (4) Lasteasutusel on lasteasutuse tegevus-ja päevakava, mille koostamisel arvestatakse alushariduse raamõppekava...</p> <p>§ 23 (1) lasteasutuse tervishoiutöötaja 2)koostab sotsiaalministri määrusega lasteasutuse päevakavale kehtestatud nõuetele vastava päevakava</p>	<p>IV Päevakava koostamine</p> <p>16. Päevakava koostatakse lähtuvalt alushariduse raamõppekavast ning sõltuvalt lasteasutuse lahtioleku ajast ja laste vanuserühmast.</p> <p>Punktides 17 ja 18 sätestatakse päevase uneaja võimaldamist kuni 3 aasta vanuseni ning õues viibimist 1-2 korda päevas.</p>	<p>Seaduse järgi päevakava koostajaks on tervishoiutöötaja, teise dokumendi järgi ei keegi.</p> <p>Seaduse tegijad pidasid tervishoiutöötaja ülesandeks siiski mitte niivõrd haridusnõudeid ega asutuse töökorralduslike iseärasuste arvestamist, vaid ikka laste tervist.</p> <p>Uneaeg peaks olema väikestel lastel kohustuslik</p>
Laste toitlustamine	<p>§ 23 (1) lasteasutuse tervishoiutöötaja</p> <p>3) kontrollib laste toitlustamise vastavust sotsiaalministri määrusega kehtestatud laste toitlustamise nõuetele</p>	<p>14.6 Tervishoiutöötaja jälgib laste toitlustamist ja teeb vajadusel ettepanekud juhatajale</p>	<p>Seadus eeldab rangemat lähenemist laste toitlustamisele. Mis on jälgimine?</p> <p>Sotsiaalministri määrusega kehtestatud laste toitlustamise nõudeid ei ole</p>
Tervishoiutöötaja töö dokumenteerimine		<p>14.9 Tervishoiutöötaja dokumenteerib tervisehäired, jälgimise ja nõustamise tulemused, laste tervise edendamiseks tehtavad meetmed ja edastatud ettepanekud.</p>	<p>Puuduvad dokumenteerimise vormid ning selgitus, kuidas ja milleks seda tehakse.</p> <p>Mingitki tööanalüüsi ega aruandlust tervishoiutöötajalt ei nõuta.</p>
Ülevaate esitamine		<p>14.10 Tervishoiutöötaja esitab kord aastas valla-või linnavalitsusele ülevaate laste tervisekaitse ja tervise edendamise nõuete täitmisest asjaomases lasteasutuses ning järelevalveasutuste tehtud ettekirjutustes</p>	<p>Kindel kord ja vorm puudub, ilmselt seda võib teha vabas esseevormis.</p>

Tervishoiuasutus : ..... Välja antud .....20....a
Arsti nimi .....
Telefon .....
Arstikood ..... Haigekassa .....
Litsentsinumber ..... Haigekassa kaardi nr .....

A r s t i t õ e n d

(Esitamiseks koolieelsele lasteasutusele, koolile või noortelaagritele)

Nimi .....
Vanus ..... (ees- ja perekonnanimi)

Aadress ja vanemate kontaktandmed .....
.....

Põetud nakkushaigused .....
.....
.....

Vaktsineerimised: Vaktsineerimine Revaktsineerimine
DTL .....
Tbc .....
Leetrid .....
Punetised .....
Mumps .....
OPV .....

Erimärkused .....
Puukentsefaliit .....

Arstliku läbivaatuse tulemused .....
.....

Tervises seisundi iseärasused (sh kroonilised tervisehäired ja allergia),
mis vajavad arstlikku järelevalvet, -abi või -nõustamist .....
.....
.....
.....

Soovitused kehaliseks tegevuseks, toitlustamiseks jm .....
.....
.....
.....

Arsti pitsat ..... Allkiri.....

Liiga palju ruumi on antud

üldandmetele

**Lasteasutuses on need andmed
olemas**

**Need andmed ei oma mingit
tähtsust**

Andmed kaitsesüstimiste kohta ei
oma tähtsust, sest selleks on
täpsemad dokumendid
(Tervisekaardi kirje
Immuniseerimispass)
Pealegi reeglina lasteaias
kaitsepookeid ei tehta

Liiga vähe ruumi
Millised tulemused?
Kui põhjalik peab olema
läbivaatus?

Lasteaias ei ole reeglina arsti,
need lapsed peaksid olema
perearsti järelevalve all

Perearstid ei tunne lasteasutuse
spetsiifikat ja võimalusi
ning soovitusi reeglina ei anta

Tabel 7. Tervisekaitse ja tervise edendus. Mõisted

nr	Maakond asutuse nimi	Tervisekaitse	Tervisedendus
1.	Võru Mõniste	Tervisekaitse on kehalise, vaimse ja sotsiaalse heaolu seisund	Tervise edendamine on teadmised , kuidas organiseerida ja hoida laste tervisealast kasvatust.
2.	Võru Väimela	Lasteaias peab olema tagatud tervisekaitsenormid ja -eeskirjad	Lasteaias peab olema tagatud töötajate isiklik hügieen; töötajatel läbitud tervise-kontroll. Laste vastuvõtt lasteaeda arsti poolt väljastatud kaardiga. Edaspidine pidev lapse tervise jälgimine. Liikumiskasvatuse tunnid, tervisekasvatuse tunnid. Tervislike eluviiside kujundamine.
3.	Võru Jussike	Tervisekaitse lasteaias on laste eluks ja tegutsemiseks ohutute tingimuste loomine ja nende tagamine.	Laste tervise edendamine on lasteasutuses tervisliku eluviisi kujundamine lastel, laste tervise hoidmine, tugevdamine ning igale lapsele võimetekohaseks arenguks vajalike tingimuste loomine.
4.	Võru Rõuge	See on: 1) tervislik toit , 2) liikumine ja puhkus, 3) ohutus, 4) teadmised tervisest ja selle hoidmisest, 5) teadmised kahjulikest harjumustest ja nendest hoidumisest.	See on: 1) tingimuste ja võimaluste loomine terve lapse arenguks , 2) mitm-esuguste ürituste ja projektide läbiviimine tervise hoidmiseks, kontrollimiseks, tugevdamiseks.
5.	Võru Punamütsike	Tervisekaitse on eeskirjadest ja nõuetest kinnipidamine , mis tagaksid lapse ohutu viibimise lasteaias, maa-ala korrashoid, õige san.režiim, nõuetele vastav mööbel, valgustus, ruumide t ⁰ , toitlustamine	Kujundada lapses tervislikke eluviise – toituda õigesti, palju liikuda, hügieen, hammaste tervishoid. Varakult teadvustada last kahjulikest harjumustest
6.	Jõgeva Mari	Teatavad nõuded ja normid lasteasutuse maa-alale, hoonetele, toidule, ruumidele, sisustusele jne, mis aitavad meil edendada laste tervist.	Laste tervisliku eluviisi kujundamine , tervise tugevdamine, hoidmine ning tervislikuks arenguks vajalike tingimuste loomine.
7.	Jõgeva Karukell	Lasteaias on tervisekaitse eelkõige laste ohutu keskkonna tagamine ning laste haigestumise ennetamine.	Tervist väärtustava käitumise kujundamine , tervist toetava elukeskkonna pidev arendamine, haigestumise vähendamine ning igale lapsele võimetekohaseks arenguks vajalike tingimuste loomine.
8.	Jõgeva Rohutirts	On nõuete kogum , mis on kehtestatud maaalale, hoonete-le, ruumidele, sisustusele, lapse tervise edendamisele, päevakava koostamisele ja toitlustamisele.	S.o tervisliku eluviisi kujundamine lastel , lapse tervise hoidmine ja tugevdamine, haigest. ja kr. haiguste väljakujunemise vähendamine ning igale lapsele võimete-kohaseks arenguks vajalike tingimuste loomine.
9.	Jõgeva Esku	Kui kõik lasteaias elu-olu vastab kehtivatele tervise-kaitse-nõuetele.	Lapse tervise hoidmine, tugevdamine, lapse tervislikud eluviisid , haigestumiste vähendamine, võimetekohaseks arenguks tingimuste loomine.
10.	Jõgeva Puurmani	See on tervist soodustava elukeskkonna loomine ja tervisetevitamine, et arendada isiklikke oskusi ja teadmisi.	See on tervisliku eluviisi kujundamine , tervise hoidmine ja tugevdamine, haigestumise ja krooniliste haiguste väljakujunemise vähendamine. Arenguks vajalike tingimuste loomine.
11.	Lääne- Virumaa Kungla	Laste tervise hoidmine ja tugevdamine , haiguste vähendamine, võimetekohaseks arenguks vajalike tingimuste loomine.	Tervisliku eluviisi kujundamine , tervisliku toitumise harjumuste kujundamine, liikumisaktiivsuse ja liikumisharjumuste kujundamine.
12.	Lääne- Virumaa	(On täidetud vene keeles)	

	Vikerkaar		
13.	Lääne-Virumaa Väike-Maarja	Määrus on vajalik ja õige	Tervise edendamise programm vajab pidevat rakendamist ja ka rahalist toetust.
14.	Lääne-Virumaa Tõruke	Lapsekeskne, turvaline kasvukeskkond , turvaline õueala koos ohutute mänguvahenditega, vitamiinirikas, värsketest toiduainetest valmistatud toit, kvaliteetne tervishoiuteenuse osutamine.	Laste ja lastevanemate ning personali tervislike eluviiside kujundamine , laste tervise hoidmine ja tugevdamine, võimetekohaseks arenguks tingimuste loomine.
15.	Lääne-Virumaa Pääsusilm	Luu lastele parimad võimalused, kaitsmaks nende tervist (nõuetekohased ruumid, mänguväljakud, vahendid, tervislik toit, liikumine, karastamine...)	Tervisliku eluviisi kujundamine lastel , tervise hoidmine ja tugevdamine, võimetele vastava arengu tagamine, tingimuste loomine.
16.	Põlva Orava	Tervisekaitse hõlmab endas lasteaia maaala, ruume, valgustust, mööblit, ruumide ja sisustuse korrashoidu . Lasteaed peab vastama kõigile tervisekaitse nõuetele.	Igakülgne lapse arengu toetamine , selleks soodsa keskkonna loomine, laste tervislik toitlustamine, laste liikumisharjumuste kujundamine.
17.	Põlva Vikerkaar	Tervis on inimese vaimne, füüsiline ja sotsiaalne heaolu ja kaitse on selleks ideaalsete tingimuste loomine	Lasteaias tervisliku eluviisi kujundamine , selle hoidmine ja tugevdamine, haiguste ennetamine ning eakohaste tingimuste loomine lastele.
18.	Põlva Mesimumm	See on tingimuste loomine lapse igakülgeks arenguks (nõuded maa-alale, ruumidele, valgustusele, vesivarustus, küte, ventilatsioon, ruumide sisustus ja korrashoid, tasakaalustatud toit, liikumisvõimaluste loomine jne). Haritud kaader.	Tervisliku eluviisi kujundamine lastel , lapse tervise hoidmine ja tugevdamine, haigestumise vähendamine ja igale lapsele võimetekohaseks arenguks vajalike tingimuste loomine.
19.	Põlva Mikitamäe	Tervise otsesele kaitsmisele suunatud tegevus.	Igasugune tervislike eluviiside tähtsustamine ja tutvustamine lastele neile arusaadaval viisil. Samuti rõõmsa, sõbraliku olustiku loomine asutuses, turvalise elukeskkonna kindlustamine laste arenguks.
20.	Põlva Räpina	Tervise kaitse eelkõige, et haige (haiglane) laps ei tuleks kollektiivi. Tervisekaitse = tervise edendamine.	Igapäevane sihikindel töö vaimse ja füüsilise tervise edendamiseks.
21.	Tartu Nõgiaru	Ohutus-, tervise-, toitlustusnõuete tagamine.	Arendada tervist "täiuslikkusele".
22.	Tartu Sass	Turvalise, lapsekeskse kasvu- ja õppekeskkonna loomine , arvestades iga lapse individuaalsust (sobiv riietus, toit, mööbel, san.hügieen)	Tervislike eluviiside propageerimine ja rakendamine.
23.	Tartu Rukkilill	Mina arvan, et tervisekaitse peab tegelema toitlustamisega (eriti laste), hügieeniga, olmeprobleemidega, nakkushaiguste vältimisega, s.t TERVISE KAITSMISEGA	Lahutamatu selles osas on liikumine ja tervislik toitumine.
24.	Tartu Ülenurme	S.o tervise kaitsmine õige elu korralduse, õige toitlustamise, nakkushaiguste ärahoidmise, kult.hüg.harjumuste kasvatamise jne kaudu	Tervistavate ürituste organiseerimine, tervistava eluviisi propageerimine jne.
25.	Tartu Tõruke	Turvaline, ohutu õueala ja laste keskkond, tervislik toitumine, hügieeninõuete täitmine.	Terviseõpetus (teadmiste omandamine ja selle rakendamine).

